

DIARI DE BUJA

SETEMBRE DE 1978

BOLLETI INFORMATIU DE L'OBRA CULTURAL BALEAR PER ALS SOCIS

DELEGACIO DE BUGER: Carrer Major, 4, 1.er

CAPCALERA

Casa pagesa Ca'n Pere Redó.

Foto: Claus

CULTURA I ESPORT A BUGER

Aquests darrers mesos a la nostra vila, la majoria dels seus homos han xerrat preferentment d'esport i encara més de les instal·lacions esportives que a la fi se han aconseguides, i ha estat precisament aquest darrer aconeteixement el que ha motivat que les converses anassin encarrilades cap aquest punt.

Contrariament, una petita minoria, o més ben dit, una "petita mínima minoria" ha xerrat de la cultura del poble i s'ha preocupat del seu desenrotllament i perfecció perquè s'arribi a un nivell considerable.

Des d'un principi es vol assegurar que no es preten aquí subestimar l'esport, ja que ell té uns valors que l'hi són inherents, i que tant si volem com si no volem estan en ell, poguent-lo acceptar o rebutjar però el cas és que hi són i no els podem desconèixer, valors que pot perdre quan arribi a uns certs nivells, cultural, mentres s'en faci un ús correcte d'ell, el mateix temps que és formatiu, tot això és lo bo que té i per tant es el que s'ha d'aprofitar d'ell. L'esport va dirigit a l'esfera física de l'ésser humà que igualment que l'espiritual o interna necessita una atenció per arribar a un equilibri el més perfecte possible.

Tornant a la qüestió direm que els més pessimistes, de bon segur pensaven que a Búger no és podia fer res mai, ni dins el camp del esport i molt manco dins el camp de la cultura i argumentaven per sostenir les seves hipòtesis que tot això no anava amb el caràcter dels Bugerrons, pero lo cert es que a les hores d'ara tant dins l'un com dins l'altre camp les coses marxen, potser un poc renqueietant però marxen que és lo important i lo que interessa. Ara bé, per el poc temps que du caminant l'esport dins la vida local es nota ja que serveix per alienar la gent, que ha arribat a un punt que tot ho banalitza, oblidant la propia persona, fugint del món cultural i per tant perdent-se les esperances de conciençiació, ara bé hi ha un petit grup, com anotaven en un principi, que ens fa mantenir les esperances i que per cert de cada dia va augmentant poc a poc.

Després de tot això no hem de caure dins l'ingenuitat de cantar victòria, perquè encara no hem pogut calibrar el nivell de perseverança i constància del grup que ho sustenta principalment dins l'àmbit esportiu, que segons com ho mirem tot penja d'un fil. Després d'aquestes argumentacions ens podem qüestionar: Durarà tot això o serà fum i boira? Deixem que sigui el temps el qui ens respongui.

No haguent-hi res que ens ho impedisqui especularem damunt la provable resposta i intentem treure qualquna consecuença pràctica, que ens permeti contemplar la situació "a priori" i poder per tant adoptar mesures preventives.

(Acaba a la pagina 2)

CAP A L'AUTONOMIA

El dia 28 de juliol d'enguany, a les 7 de capvespre es constituïa solemnement, dins el pati del Castell de Bellver, El Consell General Interinsular de les Illes Balears. Presidí l'acte el Ministro para las Regiones, senyor Clavero Arévalo, que en el seu discurs digué que la constitució del Consell representava la devolució a les notres Illes dels drets i les institucions que en havien estat presos l'any 1715, i va posar de relleu el fet que la restitució ens la feia un Rei de la mateixa dinastia que el qui ens els va prendre (Felip V de Borbó, que va castigar els pobles de la Corona d'Aragó— que en la guerra de Successió s'havien posat contra ell i a favor de l'arxiduc Carles d'Àustria— a perdre els seus drets i institucions i a subjectar-se als de Castella).

Efectivament, Mallorca no va perdre la seva autonomia com a resultat de la batalla de Llucmajor (1349). —per la qual el regne de Mallorca era reincorporat a la Corona d'Aragó—, ni de la unitat d'Espanya realitzada pel matrimoni dels Reis Catòlics, fa cinc-cents anys. La va perdre, com Aragó, València i Catalunya, en virtut del Decret de Nova Planta, dictat per Felip V i imposat "en nom del dret de conquesta". Convé que ho tinguem ben present, perquè encara queda molta gent disposada a fer-nos creure que el fet de reclamar l'autogovern per a cadascun dels Països Catalans i

per a les altres nacionalitats i regions espanyoles és anar contra la unitat d'Espanya: durant dos segles i mig (que inclouen els temps més gloriosos de la història d'Espanya) formàrem part d'Espanya sense perdre els nostres drets, ni la nostra llengua, ni les nostres institucions.

D'ençà del Decret de Nova Planta, tota Espanya ha estat víctima d'un centralisme ferotge, amb un govern únic, a Castella, una llengua única —la de Castella— i unes lleis úniques —dictades des de Castella—, sense tenir en compte per a res les peculiaritats dels pobles diversos que formen Espanya i que durant segles havien vist respectada la seva personalitat.

En intentar ara organitzar Espanya en forma democràtica i fer-ne un Estat de Dret en el qual les llibertats individuals i col·lectives siguin respectades, s'ha fet evident que era necessari i urgent retornar als pobles les seves institucions i els seus drets tradicionals, i la possibilitat de governar-se per ells mateixos. Entre les diverses formes d'organització possibles, s'ha optat per l'Estat unitari format per entitats autònomes regides cadascuna per un Estatut d'autonomia.

Com que el procés de transformació és molt llarg, i era urgent començar-lo. S'ha concedit ja una "pre-autonomia" a diverses territoris que havien estat autònoms

històricament, que són regits per uns organismes provisionals amb nom igual o semblant al que tenien els seus governs: així tenim la Generalitat de Catalunya, el Consejo General d'Aragó, la Xunta de Galicia, etc. A les Illes tenim el Consell General Interinsular, que ve a esser el recobriment del Gran i General Consell que regia el conjunt de les Illes; quan tinguem l'Estatut d'Autonomia, cada illa tindrà el seu Consell General, responsable del govern i l'administració de l'illa.

L'autonomia és la facultat que té una col·lectivitat de governar-se ella mateixa, i permet prendre les decisions que han de resoldre un problema en el lloc mateix on el problema es produeix; l'autonomia d'un grup s'acaba allà on pot entrar en conflicte amb un altre grup. Així, Mallorca, Menorca i Eivissa i Formentera tendran un Consell Insular que podrà prendre decisions en les coses que afecten exclusivament cada illa; els problemes del conjunt de les Illes hauran d'esser resolts pel Consell General, i els que afecten tota Espanya (com l'exèrcit, les relacions internacionals, la moneda, etc., etc.) seguiran en mans de l'Estat central.

Naturalment, a cada illa, cada poble haurà de tenir prou autonomia per a resoldre ell mateix els seus problemes. Per això seran importantíssimes per a nosaltres les pròximes eleccions municipals

(Ve de la pàgina 1)

Si es diu que l'Història s'estudia per conèixer el passat, donar una explicació del present i preveure el futur, apliquen idò el que acabam de dir al cas concret del nostre poble. Fent un anàlisi retrospectiu, veurem que afectivament poques són les coses que s'han fet a Búger, molts d'intents sí, però que al final han quedat en no res, per tant i com podem comprovar el passat no pot esser pitjor. Observam que en el present hi ha una reacció forta per rompre aquest malefici (a Búger no és pot fer res, a Búger no hi ha res que vaja bé. Això és lo que es repeteix a diari), i que d'una vegada per sempre Búger es col·loqui a l'altura d'un poble mig, dins els dos aspectes que ens ocupen, no es demana res més. Però com a element contrari tenim el poc temps que fa que tot això està mogut i per tant no està encara consolidat, el que ens dona peu a plantejarnos la següent qüestió: ¿Es tot això cosa fictícia? En que no paresqui vera, dins l'esport tal vegada sí però el que pareix trobar-se més fort i solid malgrat tenguí menys adeptes és el camp cultural. La labor cultural es du a terme silenciosament en molta compenetració amb les persones que si dediquen i generalment dins el camp de l'anonimat, contràriament els esportistes tenen més ànsies de protagonisme i són més triunfalistes, per això tenim por a que no es doni cas de la classica i consabuda "arrancada de cavall i arribada d'..." sembla endemés que les funcions no estan ben estructurades i tot penja encara que no ho paresqui, d'un fil.

El futur està per tant ben clar: Tot depèn d'uns pocs tant dins l'un camp a l'altre camp, per tant si arribàssim al cas hipòtic que els pocs que hi ha es cansàssim cauríem una altra vegada dins el món de la inactivitat i obscuritat que tants d'anys ens ha eclipsat.

Convé ara aprofitar la conjuntura per fer moltes coses i al manco que quedin fetes, al mateix temps s'ha de fortificar aquesta base, cercar elements nous i joves perquè col·laborin o prenguin el relleu quan arribi el moment oportú.

OBSERVADOR

—que han de donar a cada poble un batlle i uns regidors elegits pels ciutadans—, que coincidiran amb les eleccions per al Consell General Interinsular (format ara en gran part pels Parlamentaris elegits el 15 de juny de l'any passat, que han de dur el doble feix de la seva feina com a representants nostres al Parlament de Madrid i l'organització preautònoma de les Illes).

Amb l'autonomia, el millor batlle i els millors regidors de cada poble, o els millors Consellers de cada illa, no seran els qui tinguin més influència a Madrid, sinó els qui siguin més capaços d'administrar el seu poble de la manera que més afavoreixi el bé comú; ja no s'hauran d'esforçar per fer venir un Ministre de Madrid (que també és cridat per centenars d'ajuntaments de tot el país), perquè veient la urgència d'un problema decideixi donar-li solució, ni hauran de fer rogarives perquè el Ministre que ha decidit ajudar-los no sigui cessat abans d'haver resolt el problema. Ara s'hauran de preocupar de cercar assessorament tècnic per a trobar la millor solució a cada problema; d'establir la prioritat dels problemes a resoldre segons les necessitats del poble i d'afrontar davant els ciutadans la gran responsabilitat que suposa el pes de l'administració de la col·lectivitat.

Per altra banda, els ciutadans ja no podrem dir pestes o cantar lloances del batlle o dels Consellers "que ens han tocat en sort", perquè la responsabilitat de la seva elecció i el control de la seva gestió estarà en les nostres mans; ja no ens podrem desinteressar dels problemes públics pensant que "no hi podem fer res"; haurérem de fer un esforç per estar al corrent de tot quant afecta la nostra comunitat, a fi de fer sentir la nostra veu sempre que sigui necessari, i exercir el nostre vot de manera responsable.

Tot això no és fàcil. Serà bo tenir aquest període de pre-autonomia que ens serveixi de preparació per a l'autogovern; però ha d'esser una etapa de molta feina i responsabilització, perquè del que facem ara dependrà en gran part el nostre futur. Convé que cadascú es comenci a fer des d'ara una sèrie de preguntes: ¿Què necessita el meu poble per a poder governar-se ell mateix? ¿Quins són els

Després dels estudis de bàsica, què?

Un dels problemes que avui en dia solen plantejar-se molts de pares quan els seus fills acaben els estudis d'educació general bàsica és el de quins estudis van a seguir o quina serà la professió d'aquest al·lots i al·lotes de 13, 14 anys que es troben en el dilema d'adoptar, tal volta per primera vegada, una postura davant la vida.

Amb l'actual llei d'educació dues són les solucions. Una la de prosseguir els estudis en els centres de BUP i l'altra la d'encaminar el futur cap a la Formació Professional. En la majoria de vegades ni pares ni alumnes saben realment quina és la millor elecció ja que per regla general en molts de centres d'E. G. B. no es dona la informació necessària sobre les futures ensenyances.

Es freqüent que els pares decideixin per endavant la professió dels fills. Si l'al·lot és intel·ligent generalment se li fa estudiar el B. U. P., així i tot és molt corrent sentir: "el meu fill no serveix o no vol estudiar, per tant anirà a Formació Professional". És segur que aquest pare no s'ha informat sobre aquestes darreres ensenyances que exigeixen a l'alumne no solament un coneixement pràctic sinó també una sèrie d'assignatures de caràcter teòric que obligaran a l'alumne a dedicar moltes a l'estudi.

També és molt corrent el que els fills segueixin la professió dels pares si aquesta és més o menys florent. Pel contrari dins la nostra ruralia no pocs al·lots decideixen cursar uns estudis motivats pels pares quan a ells els encantaria treballar amb les tasques agrícoles.

Es indubtable que els pares i les mares sempre desitgen lo millor pels seus fills però el que és molt segur és que a vegades no tenen en compte les inclinacions d'aquests. No vull amb aquestes lletres judicar a ningú, però si m'agradaria cridar l'atenció sobre un punt; molts d'adolescents no es senten feliços i no rendeixen en els estudis, no s'hi troben a gust estudiant allò que se'ls ha imposat. I un altre punt no menys important. Hi ha que desterrar la creença de què hi hagi professions superiors i altres inferiors. Hi ha que deixar a l'al·lot o l'al·lota que decideixin lliurement el que a ells els hi agradi, no allò que agrada als seus pares.

Els pares, mestres i educadors en general han de fixar l'atenció per a què no es perdi cap talent. Aquest si s'empra bé donarà molts de fruits, però si es malgasta no farà més que consumir-se en una tasca per a la qual no ha nascut. Diu Jaime Balmes, i estic totalment d'acord amb ell en aquest punt, que el nin de dotze anys generalment pot reflexionar bastant per a notar a allò que es sent inclinat.

Es necessari que des d'aquest punt es vagin presentant al nin les diverses opcions que tindrà en la vida. No basta una setmana cada any d'orientació professional. Són necessàries moltes setmanes i anys, però és una necessitat ineludible. Hi ha que iniciar a E. G. B. la preparació per a evitar molts de fracassos.

Si s'encerta en l'elecció d'una carrera o ofici hi radica no solament el bé d'una societat sinó el que és més important la felicitat de la persona. Cadascú té el deure de dedicar-se a la professió per la qual sent més actitud. El que interessa és que l'individu realitzi la tasca de la millor manera i això s'aconseguirà si cada qual ha escollit lliurement la carrera o ofici per la que sent predilecció.

Per tant nostra tasca com a pares i educadors hauria d'esser fer comprendre a nostres fills i alumnes que sigui qual sigui la professió que triin lo important és que l'exerceixin el millor possible ja que solament d'aquesta forma podrem aconseguir una societat més justa i feliç en la qual es valori com realment mereix la dignitat de tota professió i de la persona que l'exerceix.

JOANA ESCALAS VICENÇ

problemes més urgents a resoldre? ¿Quines persones poden actuar més dignament com a batlle i regidors? ¿Què puc fer jo personalment per a millorar el meu poble? ¿Quins són els problemes més importants que tenim a Mallorca? ¿Quins són els més importants del conjunt de les

Illes? ¿Què podem fer per conèixer millor les altres illes i solidaritzar-nos amb els seus problemes? ¿Què podem fer perquè la nostra llengua recobri a l'escola i en l'ús públic el paper de llengua oficial que no hauria d'haver perdut mai?

ANNA MOLL

Passat i present dels nostres molins de vent

Deu són els molins de vent que s'estenen per nostre terme municipal, tot ells constitueixen el testimoni d'un passat en què els habitants de Búger desenvolupaven la vida d'una forma radicalment distinta a la manera que ho fan els d'ara. D'aquests molins de vent i de qualcun altre d'aigua o d'altre tipus en sortia transformat en farina el principal element que per a l'alimentació es tenia en aquella època.

Construïts pels nostres avant-passats, sens dubte, amb un gran esforç, han quedat com observadors del canvi efectuat per la vida local a través del temps. En l'actualitat queda reduïda la seva funció a ser construccions pintoresques de tipus històric i testimonial, que val la pena conservar.

Molts són els successos i les anècdotes que es contenen dels molins i dels moliners de nostre vila i que ara no vénen al cas i per tant ometrem.

Algunes dades històriques sobre els molins de Búger:

A un manuscrit anònim que es troba a l'Arxiu de Vivot a Ciutat, i que suposam està escrit per enllà de 1830, es diu textualment referint-se a Búger: "... molinos de viento siete, de los cuales seis están sobre el Puig, detrás de la Iglesia..." No hi ha dubte de què l'esmentat text es refereix al situats al Carrer dels Molins, no obstant hi ha que fer constar que en l'actualitat solament n'existeixen en aquesta zona cinc, desconeixent-se per de prompte quina podria ésser la denominació del què manca així com el lloc on es trobava situat. Creim per altra banda, que el setè molí a què fa referència el manuscrit de Vivot, és el conegut per "Molí de Ca'n Borreó", doncs tant el darrer com els primers es troben pràcticament dintre del casc urbà; no tenint-se en compte per tant a l'esmentat manuscrit els situats al camp fora de la població, a no ser que no existissin, cosa que no pareix probable.

L'Arxiduc Lluís Salvador a un dels passatges de l'obra "Los pueblos de Mallorca, el estribo Sur de la Sierra y sus desfiladeros" p. 159, trad. 1958, diu:

Molí de Ca'n Prom. El que està més bé restaurat.

Foto: Claus

"...Casi en frente de la colina de Campanet, se levanta otra, donde está asentado el pueblo de Búger. Su camino comienza a la derecha de la carretera, atraviesa hermosos olivares, donde se ve algún algarrobo, y plantaciones de almendros; sobre el altozano de la izquierda, hay dos molinos de viento;..." Són aquests dos molins els situats a la zona residencial coneguda pel nom d'"Es Pujol", als quals l'Arxiduc es referia precisament en aquella ocasió. La data aproximada és de 1860. Amb aquestes dades no ens és possible sobre quins són els molins més antics, doncs molt bé podria ésser que s'ometressin aquests dos darrers a la cita de l'anteriorment esmentat manuscrit, de la mateixa forma que l'Arxiduc omet els demés (de Ca'n Borreó i del carrer dels Molins) que amb tota seguretat ja estaven construïts, encara que la causa, segurament fou deguda, a què no es trobaren precisament a la ruta seguida; doncs no consta que visitàs el Puig situat darrera l'Església. El fet que l'Arxiduc tampoc parli del molí de "Son Alemany", demostra que per aquella època encara no estava aixecat, doncs es troba vora la carretera per on passà, a mà dreta. De totes formes sabem que s'edificació és relativament recent.

Hi ha que assenyalar que cap

de nostres molins es conserva íntegrament, essent nota comú a tots ells la manca de les aspes i de la maquinària interna, si bé és possible que qualcuna guardi alguna peça.

Enumeració dels molins que es conserven a Búger

Com s'enunciava a un principi són deu els molins que actualment conservam a Búger i que enumeram tot seguit:

- 1.—Molí de Ca'n Català.
- 2.—Molí de Ca'n Prom.
- 3.—Molí de Ca'n Garindo.
- 4.—Molí de Ca's Rector.
- 5.—Molí de Ca'n Pere Petit.
- 6.—Molí de Ca'n Borreó.
- 7.—Molí de Ca'n Cogul (Es Pujol).
- 8.—Molí de Ca'n Palern (Es Pujol).
- 9.—Molí de Son Alemany.
- 10.—Molí de Ca'n Marraca.

Estat en què es troben nostres molins i la seva situació

A primera vista el "Molí de Ca'n Catlà" és el que sens dubte es troba en pitjor estat. Es troba amagat darrera d'altres construccions i fins i tot passa desapercebut per molts transeünts que circulen pel carrer, no obstant pot contemplar-se perfectament des de la carretera Búger - Sa Pobla. Pràcticament no ha estat objecte de cap tipus de modificació i la seva altura és inferior a la dels demés. L'estat d'abandó en què es troba

és total. Situat en una zona del poble coneguda popularment per "Es Molins" juntament amb altres quatre donen nom al carrer on es troben: "Carrer des Molins", sens dubte un dels més pintorescs de la vila. Els altres quatre molins esmentats són els denominats de Ca'n Prom, de Ca'n Garindo, de Ca's Rector, de Ca'n Pere Petit. Tots ells juntament amb el primer es troben afilerats a la zona més elevada del turó pel qual s'estén la vila de Búger. Exceptuant el de Ca'n Catlà, els demés es troben pràcticament a la mateixa altura, estant aquests habitats encara que no tots permanentment i, malgrat estiguin bastant ben conservats externament és el Molí de Ca'n Pere Petit el qui presenta millor estat.

Es troba també en bastant bon estat el de Ca'n Borreó, que com hem dit està situat dintre del mateix poble, a l'acabament del carrer General Goded més concretament, i els dos del Pujol. Convertits tots tres en residències estiuenques, no han perdut gens ni mica la seva fisonomia, ans al contrari, s'ha conservat la primitiva estructura. En pitjor estat es troba el de Son Alemany, situat a la possessió que porta el mateix nom i el de Ca'n Barraca que s'aixeca al costat del torrent de Binissatí, presentant aquests darrer peculiaritats que el diferencien dels demés, com per exemple, que la torres és de menys diàmetre que la de altres i la construcció és a la vegada d'un estil diferent, semblant que és més esvelt.

Inici de la seva inactivitat

Sembla esser que fou precisament aquest darrer, el primer molí de Búger que deixà de funcionar, fet que succeí al Segle passat, seguint-lo, a principis d'aquest segle els dos d'Es Pujol i els altres del Carrer des Molins, llevat del de Ca'n Borreó que va estar en funcionament fins a l'any 1930 i el de Ca'n Garindo una dotzena d'anys més tard. El darrer que hem vist moldre ha estat el de Son Alemany, que també és el de més recent construcció.

L'antigor dels molins

L'edat no pot establir-se en seguretat, al menys per ara, encara que per les escasses dades de què

PERSONATGES D'AHIR

L'interés demostrat per les noves generacions i per les persones que, per causes de tots conegudes, durant molts d'anys no s'havien pogut dedicar a fulletjar i registrar nostres arxius, i ara que sembla que s'han ultrapassat aquestes barreres existents, això ha fet que de cada dia els treballs efectuats per aquestes persones ens vagin donant uns resultats inesperats al descobrir dates i fets que fins ara havien estat desconeguts.

Avui publicam unes notes biogràfiques del nostre paísà Doctor Francesc Alemany Rosselló, metge.

FRANCESC ALEMANY ROSSELLO, Doctor en Medicina

Nasqué a Búger durant la primera meitat del segle XVIII. Els seus pares, Bartomeu Alemany i Antonina Rosselló, saberen inculcar-li l'amor a l'estudi, formant-li endemés un robust caràcter i una personalitat pròpia.

Realitzà els seus estudis a Ciutat de Mallorca i després d'haver manifestat una gran vocació per la medicina, cursà la carrera a nostra Universitat Literària, a on posteriorment se li va otorgar el títol de Doctor.

Fou un home sumament culte i aficionat a la música, endemés de ser un gran lliberal. Quan s'instal·là l'Acadèmia Mèdica-Pràctica-Balear, el dia 20 d'abril de 1789, ell fou anomenat secretari d'aquesta entitat. Dedicà tota la seva vida a exercir la professió amb saviesa, però sobre tot amb humanitat i entrega. Morí a Ciutat dia 13 de juny de 1805, i deixà escrites les següents obres:

—"Discurs sobre algunes vanes observacions que se practiquen en la medicina, llegit a la acadèmia mèdico-pràctica Balear en la sessió de 31 juliol de 1774".

—"Prosopopeya satírico-didàctica" 1791.

—"Discurs o reflexions sobre el sistema humorista", 1797.

—"Impugnació a varies proposicions de D. Antoni Almodovar en un discurs sobre la congelació de l'aigua", 1789.

—"Assaig sobre si pot esser o no perjudicial a la salut el guix que se posa en el vi".

—"Esperiments fets amb el most sol i mesclat amb guix, resultats que s'observen de dita combinació, i conseqüències relatives a la salut".

Bibliografia: Biblioteca d'Escriptors Balears, Joaquín M.ª Bover, Tom I, plana 19, Ciutat de Mallorca. Arxiu Històric de Menestràlia.

M. P. B.

posseïm se pot afirmar que la majoria d'ells ultrapassen els 150 anys i fins i tot alguns arriben als 200 anys d'antiguitat; també l'escassetat de dades ens impedeix establir quin fou el primer a construir-se així com l'orde seguit.

Els Glosadors i els molins

Els glosadors d'aquells temps no passaren per alt la presència dels molins i entre les no poques

gloses que segurament s'els degueren dedicar es recorden...

A Búger hi ha vuit molins
i tots duen vela nova,
i Na Bet de Sa Cova
ja comença a sentir grins.

Un moliner sap que fa
quan té es gra dins sa tramutja,
si és blat per ell menjar
i si és ordi el dóna a sa truja.

PERE SIQUIER ALEMANY

Perills des fumar

La major part des fumadors inician s'hàbit durant s'adolescència per diversos motius: en alguns casos per satisfer necessitats interiors; altres vegades, al contrari, es factors socials semblen ésser ses causes més importants.

Els efectes exercits per la inhalació des fum des tabac són agradables però a la llarga perjudiquen. Es evident que sa nicotina té un paper decisiu en sa creació de s'hàbit, però no poden ésser menyspreats d'altres factors com és ara la presència en es fum aspiat de partícules finíssimes de carbó, d'òxid de carboni i de s'anomenat quitrà o brea des tabac. Tots aquets productes poden contribuir a la gènesi des variats efectes nocius que a la llarga pot tenir s'hàbit des fumar. Ses investigacions modernes demostren que no tots el components esmentats tenen idèntica perillositat; certs efectes són seqüència primordial de sa nicotina, d'altres ho són de s'òxid de carboni o de sa brea des tabac.

Entre els efectes immediats des fumar es destaca s'augment de sa resistència de ses vies respiratòries al pas de s'aire, fet lligat a una acció inespecífica de ses partícules de carbó que, tal com ha estat indicat, formen part des fum des tabac. Aquest efecte no és de magnitud suficient per causar una dificultat respiratòria sensible, però, en canvi, pot ésser suficient per dificultar els esforços i pot provocar així, per exemple, una disminució de ses proves atlètiques.

Sa nicotina la trobam en es fum des tabac en quantitas molt variables que oscil·len entre 0'4 i 3'0 mg. per cigarret (generalment 1-2 mg. a ses marques més corrents). El fet d'empassar-se o no es fum hi té una gran importància: els fumadors que se l'empassen poden absorbir fins a un 90 per cent de la nicotina mentre que els qui no se l'empassen amb prou feines n'absorbeixen un 10 per cent.

Contingut en nicotina de diverses marques de cigarrets (segons A. de Villar; dades obtingudes en el laboratori des Departament de Farmacologia i terapèutica de la Universitat Autònoma).

Marca	mg. de nicotina per cigarret
Un-X-Dos	2'27
Ideales cuadrado	2'08
Piper	2'06
Tres carabelas	2'02
Habanos	1'86
Pall Mall	1'80
Lola	1'70
Celtas Selectos	1'68

Marca	mg. de nicotina per cigarret
Camel corto	1'66
Bisonte	1'65
Celtas cortos	1'65
Ducados	1'55
Koll	1'53
Lucky Strike	1'51
Celtas filtre	1'50
Aguila	1'39
Philips Morris	1'37
Winston	1'35
Fortuna	1'35
Chesterfield corto	1'30
Camel filtre	1'25
Jean	1'25
Cherterfield filtre	1'23
46	1'18
Peter Stuyvesant	1'16
Lark	1'15
Rumbo	1'13
Marlboro	1'11
L M	1'08
Paxton	1'07
Kent	1'06
Rex	1'03
Bonanza	0'96
Sombra	0'91
Mencey	0'90
Goya	0'90
Record	0'85
Vencedor	0'74
Fetén	0'73

Sa nicotina estimula ses cèl·lules nervioses, tant ses perifèriques com ses des sisteme nerviós central; així s'explica es seu discret efecte estimulant i s'aparició de manifestacions tal com vòmits, tremolors i convulsions. A dosis més elevades s'estimulació sol anar seguida de depressió, fet que explica els efectes sedants que són observats en certes ocasions. Per mitjà de s'estimulació nerviosa sa nicotina fa sentir els seus efectes sobre determinats sistemes orgànics, en especial sobre el cor, aparell circulatori amb aparició de taquicàrdia lleugera, hipertensió i palpitations.

Sa nicotina —i possiblement algún altre des components des fum des cigarrets— fa que els efectes de segons quins medicaments siguin menys intensos o menys duradors.

En definitiva sa nicotina, especialment com a conseqüència des seus efectes sobre el sistema nerviós, resulta una substància extremament tòxica per a s'organisme. Sa quantitat de nicotina continguda en un sol paquet de cigarrets seria suficient per matar un home si li fos administrada de cop.

El fumador troba satisfactori el seu hàbit i comença a sentir una sensació de privació quant li manquen els cigarrets. Aquesta dependència és tan intensa que es tabac ha pogut ésser qualificat com sa droga més "necessitada", encara més que s'heroïna, s'amfetamina, sa LSD o s'alcohol.

D'altra banda, fumar tabac és un des hàbits més fàcils de crear: la persona més estable i ben adaptada que fumi acabarà convertint-se en un fumador dependent.

Segons es Reial Col·legi de Metges de Londres, any 1971: "Ses malalties associades amb s'hàbit de fumar cigarrets causen tantes morts que representen es principal repte a sa medicina preventiva. Es nombre de morts atribuïble a fumar cigarrets augmenta cada anys i és probable que continuï aquesta tendència a menys que es produixin canvis radicals en s'hàbit de fumar. Els sofriments i s'escurçament de sa vida resultas de fumar cigarrets son cada vegada més clars a mesura que s'acumulen les evidències. S'hàbit de fumar cigarrets és actualment una causa important de mort, com ho foren ses grans epidèmies de tifus, còlera i tuberculosi que afectaren ses generacions anteriors".

Observau que en fer aquestes acusacions, es parla exclusivament des cigarrets. En efecte, ses conseqüències fatals de fumar tabac efecten només pràcticament els fumadors de cigarrets i, a més, augmenta la freqüència i perillositat paral·lelament al nombre de cigarrets fumats diàriament "Els fumadors de cigarrets —prosegueix l'informe— tenen el doble de probabilitats de morir a una edat relativament precoç que els no fumadors, i poden córrer un risc similar al des no fumadors que són deu anys més vells".

Nombrosos estudis efectuats en diferents països han relacionat l'elevació mundial del nombre de morts per càncer de pulmó amb s'hàbit de fumar: hi ha una clara relació entre la quantitat de cigarrets fumats al dia i la incidència de càncer de pulmó.

El risc de contreure una afecció tan greu pel fet de fumar cigarrets augmenta en primer lloc, tal com ja ha estat indicat, amb el nombre de cigarrets fumats i augmenta també amb s'intensitat de la inhalació, en augmentar s'exposició del pulmó al fum. Deixar de fumar és, en canvi, un factor que disminueix el risc: aquest és pràcticament igual que es dels no fumador al

Quan recobrem el nom popular dels carrers?

Què diria un habitant de Castella si veiés els seus carrers retolats en una llengua estrangera, català, basc, o francès, per exemple?

cap de deu anys d'haver deixat de fumar. L'ús de cigarrets amb filtre redueix el risc de contreure un càncer de pulmó aproximadament un 40 per cent.

D'altres afeccions respiratòries, són també més freqüents entre es fumadors de cigarrets. Com és ben sabut, es tabac i la tos van estretament units. No és estrany, doncs, que les estadístiques demostrin que tant la bronquitis crònica com s'enfisema són moltíssim més freqüents entre es fumadors de cigarrets. L'abandó de s'hàbit condueix a una millora relativament ràpida de la bronquitis, sempre que les lesions broncopulmonars encara no siguin molt greus.

Els perills del tabac no queden reduïts, per desgràcia a s'àmbit de s'aparell respiratori. La susceptibilitat a la malaltia coronària (angina de pit, infart de miocardi) és aproximadament del doble entre es fumadors.

També en aquest cas és risc és proporcional al nombre de cigarrets fumats, a la intensitat de la inhalació del fum i a s'edat que comença s'hàbit.

D'altra banda, des de fa temps se sap que es fet de fumar cigarrets és un factor important per es desenvolupament d'arterioesclerosi en les artèries de tot es cos, és freqüent s'afectació de les artèries de les cames.

D'altres afeccions cancerígenes (a la boca, a la laringe, a l'esòfag, a la bufeta urinària i es pancrees) són més corrents entre es fumadors que entre la resta de la població. Finalment, es consum del tabac influeix desfavorablement sobre l'evolució de les úlceres d'estómac i predisponeix a d'altres afeccions com és la tuberculosi pulmonar, certes formes de ceguera, les malalties de les dents i de les genives i fins i tot els accidents, segons demostren les estadístiques.

Des d'un altre punt de vista cal esmentar que les mares que fumen durant s'embaràs tendeixen a tenir nins més petits que se no fumadores i hi ha més possibilitats que perdin els fills a conseqüència d'un avortament i de la mort en néixer o durant es primers dies de la vida.

a i b

Segurament no li agradaria gens ni mica i lluitaria a fi de veure'ls escrits en la seva pròpia grafia.

Doncs bé, els bugerrons, com quasi tots els mallorquins, cada vegada que passen d'un carrer a l'altre ens atopam amb unes plaques retolades amb una llengua que no és la nostra, endemés de moltes d'elles fer referència a personatges d'una ideologia política imperant en un determinat moment històric i que ben poca cosa han representat pels nostres pobles. I davant aquest fet ningú gosa dir res, som animals de costums.

Les circumstàncies polítiques han motivat des de fa un bon grapat d'anys canvis en les places i carrers i, nosaltres ja acostumats, hem consentit que ens jugassin a baldufa, quan mai hau-

riem d'haver tolerat aquestes mudances sense nostre consentiment, ja que aquests noms són del poble i només pot ésser per decisió seva que es posin o es llevin. Mai però per una resolució autoritària, tipus "Decreto Ley".

Ara bé, el que és passat, passat està. Intentem de bastir nostre futur recobrant primerament es noms populars, així com també promoure —en cas de la creació de nous carrers— els noms de personatges nostres arrelats a la realitat mallorquina. No és un deure que tenim tots els qui estimam Mallorca dedicar un carrer o plaça al Rei En Jaume el Conqueridor? No és una obligació moral i afectiva que tenim envers d'aquells bugerrons que deixaren petjada dins nostra vila: Miquel Tortella, Vicenç Payeras...; nostre patró i titular de la parròquia, Sant Pere Apòstol? Es veritat que no tenim per ventura tants de carrers per retolar, però no podrien aquests noms substituir-ne d'altres menys significatius.

I tot això, tot aquest moviment, tota aquesta recerca de l'antiga denominació dels carrers,

no és per pura revenja estúpida del passat, ni per ressurrecció de nomenclatures passades, ni per oportunismes fàcils, demagògics..., sinó perquè és una manera de recobrar nostra personalitat com a poble.

Demanam la immediata determinació municipal de retolar els carrers de la població amb els noms d'origen, amb els noms propis que són els que, al marge de l'artificial nomenclatura oficial, coneixem i pronunciam tots els habitants de Búger.

Es sabut que l'Ajuntament de Ciutat i altres de l'illa han decidit retolar noves plaques i en la nostra llengua col·locant-les al costat de les vigents. Fins quan haurem d'esperar els bugerrons?

JOAN PONS I PAYERAS

NOVA JUNTA DIRECTIVA

El passat més de Juny, en el primer número que publicarem, la composició de la NOVA JUNTA, varem ometre involuntàriament el nom del Bibliotecari

MIGUEL PERELLO AMENGUAL

Valga la rectificació

UN FADRI DESGRACIAT O SES AL·LOTES DEL DIA

No és poca la tasca desenrotllada en el món de les gloses per Na Joana Serra de Ca'n Cartera, paisana nostra. Des de fa més de seixanta anys té la guiteria trempada, actuant en els moments més importants de la vida a places, festes, reunions,... Avui, malgrat estigui retirada degut als seus setanta anys i la malaltia, artrosi, qualsevol dia la pots trobar a ca seva passant el temps cordant cadires i de tan en tant amollant qualqu'una glosa.

Un prova del seu treball és la quantitat de plaquetes de gloses que publicà la dècada dels anys quaranta i cinquanta. Baldament se n'han perdudes encara es conserven: "Genres i sogres", "Mort d'En Llorenç Mora Martí", "Un fadri desgraciat o ses al·lotes del dia", ...Vet-aquí aquesta darrera:

Jo vaig neixer tan sortat
que no m'en puc avenir;
i ara veureu, en llegir,
a mi lo que m'ha passat.

Quan vaig ésser fadrinet
que me pegà festegera
per camins i carratera
caçava com un moixet.

Quan les veia tan guapetes
que en feien enamorar
no me cansava d'anar
per caseva a fer voltetes.

Una me deia que sí,
però s'altra m'engegava
i es remei que me quedava
era callar i sofrir.

Per elles vaig donar passes
que així ho fa un fadri;
però amb un any vaig tenir
més de trenta carabasses.

Les anava en es costat
i les movia xerrera;
però amb deixaven darrera
com un que l'han atupat.

A una un dia vaig dir:
—Què te puc acompanyar?
i ella me va contestar:
—Es cine m'has de pagar
i estaràs devora mi.

Jo l'hi vaig donar s'entrada
i l'esperava en es carrer
i ja la m'afín que vé
i un altre l'acompanyava.

Quan va ésser devora mi
que de jo no feia cas
li vaig dir: —L'hem pagaràs
si puc t'he de fer sofrir.

Darrera ella em vaig posar
i l'hi estirava sa cova;
més ella, cara de zorra,
no me va voler escoltar.

L'endemà hi vaig tornar
a cercar-li s'amistat;
i vaig ésser s'enamorat
fins que jo la vaig deixar.

Aquell altre hi va tornar
però jo ja comendava.
Molts de vespres m'esperava
i jo en es café estava
que estimava més jugar.

No hi anava per casar
però no l'hi demostrava;
que molts de pics hi pensava
en lo que em desprecià.

Quan me donava guerrer
hi anava molt contenta;
però tendrà mal-de-ventre
en lo que jo l'hi faré.

Un dissabte dematí
la vaig veure pes carrer;
li vaig dir: —No tornaré;
no és que tengui res que dir.

Ella m'agafà sa mà:
—Jo no te feta cap falta;
ja sé que tu en tens un altre,
per això me vols deixar.

Li vaig dir: —Es que no et trop
tan guapa com te trobava
quan es cine te pagava
i un altre t'acompanyava...
saps que ho era d'endiòt!

Mira: un altre en pots cercar
perquè jo no tornaré;
de tot lo que hem vares fer
ho tocaràs amb sa mà.

Va quedar desconsolada
perquè jo no hi vaig tornar,
perquè un altre en vaig cercar
ja que casar-me cercava.

Vaig cercar una brodadora
per tenir bon endreçat
i vaig caure tan sortat
com un que es boll li fan córrer.

Vaig treure es número ú
amb aquesta brodadora;
lo que a mi me va fer córrer
ja no ho pot creure ningú.

Li vaig parlar de casar
i jo anava tot content;
i he perdut s'enteniment,
veure lo que hem fer passar.

L'endemà d'ésser casat
estavem a un hotel;
lo que és sa dona em sap greu
donar-ho per publicat.

S'acaben ses noviances
i mos n'haverem d'anar
i l'endemà per menjar
se començaren ses dances.

Me'n vaig anar a treballar
i ella va quedar a ca-nostre.
I sa passada més rostre
veureu lo que em va passar.

Ella volgué fer es sopar
perquè era molt revetlera:
posà dins sa greixonera
es pésols sense esflorar.

Ja podeu considerar
ses sopes si estaven bé;
es sopar que me va fèr
no se podia menjar.

Perxades li va costà
perquè bé no se portava;
sa culpa la té sa mare
perquè bé no l'ensenyà.

No he de menester notari
però tothom m'entendrà:
ses mares han d'atupar
que els ensenyen de pintar
i no el ensenyen de aguiar
que és lo més necessari.

Ni de rentar ni d'aguiar,
ni d'agrenar no en sabia,
i quan un infant tenia
sols no el sabia amocar;
no li sabia posar
es vestit ni sa camia...
Vaja un trasto que tenia...!
Ja ho podeu considerar.

Ara un consell vull donar
en es fadrins de Mallorca:
que no la cerquin tan torta
com jo la vaig agafar.

Moltes van en es taller
i no saben fer es dinar;
i s'home que si casarà
farà lo que jo vaig fer.

NOTICIES

Pel proper més de Desembre o sia pel sorteig de la Loteria de Nadal disposam del N.º 19.250.

Els socis, amics i subscriptors que vulguin provar sort amb nosaltres, poden escriure al nostre Tesorer, Toni Matias - Obra Cultural C/. Mayor, 4. Búger, i li serà enviada.

Que haja sort.

Les persones que tenguen interès en rebre el nostre DIARI DE BUJA, que sortirà cada tres mesos, poden sol·licitar-lo al nostre Bibliotecari Miquel Perelló Amengual - Obra Cultural Balear - Delegació de Búger C/. Mayor, 4 - 1.º. Búger

DONATIUS DE COLABORADORS

Una bugerrona que viu a Palma	100 ptas.
Un metge	1.000 ptas.
Un bugerro que viu a Palma	500 ptas.
Un Mestre Nacional	500 ptas.
XX	1.000 ptas.
A. Llodrá Pons	100 ptas.
Un pensionista	50 ptas.

Suma y sigue . . 3.250 ptas.

POBLES RESIDENCIALS

Així de senzill és la cosa, sense cap intervenció estranya, sinó única i exclusivament obra d'aquest rellotge harmònic que és la Natura i que ens ensenya el camí, sense que, no poques vegades, sapiguem aprofitar les seves ensenyances.

Dels pobles petits han emigrat molts dels seus habitants en recerca de millors mitjans de vida, i altres per allò de conèixer-ne de novells, no agraïent-los'hi el que disponien en el seu poble.

Diuen les velles QUE EL TEMPS ES TEMPS I NO ENGANA, i de fet és veritat. A mesura que passen els anys, molts no retornen al seu lloc d'origen, perquè la distància constitueix una dificultat, unida a què els mitjans de vida que aconseguiren no asodollaren en molt més el que en el seu poble pogueren haver assolit i tal volta si m'apuren, sense treballar tant com tengeren que fer-lo en el nou ambient tractant d'aconseguir un millor estatus de vida.

Altres, per ventura més afortunats, poden permetre's, el clàssic viatge de vacances, i visiten el lloc de naixença amb freqüència per recordar temps passats i explicar-los als seus descendents, les històries de la seva infància.

Però existeix un altre grup molt més nombrós, tal volta el més gros, que no sortí de nostra illa i es traslladà a la capital, a aquesta mola de ciment i ferro en recerca de treball i que ara s'hi troba asfixiat, desijant l'arribada del cap de setmana per traslladar-se al seu poble i gaudir en ell de la vida, cercant aquesta humanització que sap que retrobarà i de la qual cosa es lamenta els dies de la obligada estada a la capital.

Encara existeix la darrera agrupació de persones, aquelles que dia rera dia es traslladen als pobles veïnats on treballen, i retornen al final de la jornada al seu poble, a viure.

Aquests pobles de l'illa, donades les poques distàncies existents i els nombrosos mitjans de comunicació de què es disposa, s'ha convertit de fet EN POBLES RESIDENCIALS, a on els seus habitants frueixen diàriament de la pau i dels encants que els mateixos ofereixen, i què amb tanta d'il·lusió esperen molts disfrutar també en els seus caps de setmana.

Aquest fenomen social obligarà a reconsiderar si el viure fora de les grans ciutats contribuirà a què les persones no es deshumanitzin o quan manco no arribin a perdre el grau humà de que disposen.

Avui Búger, es pot dir que és un poblet residencial, a on la pau i el bon acolliment, són els millors encants i a on senzillament s'hi viu.

De dispondre de portet de mar, podria incloure's com una perllongació de l'Edén.

DANIEL

Escoltau lo que vull dir
que a l'instant dic sa darrera:
si aqueixa és mal-fenera
pegau-li amb una granera
però no em pegueu a mi.

Ara ja vull acabar;
basta de publicar-ho.
Som des poble bugerró
i si heu de menester un favor
si és que pugui acceptar-lo
amb lo seu cor ple d'amor
Na Joana Servirá.

Si veniu en es poblet
allà on viu Na Cartera
si té pa dins sa panera
eleganta i sendunguera
vós ne donarà un trosset.

Ja he acabat de parlar,
de tots me despediré;
si trobau que no està bé
tots me podreu perdonar.

JOANA CARTERA

COL·LABORADORS:

Agraïm la col·laboració de tots aquells
que han fet possible que aquest butlletí fos editat,
entre els quals cal destacar:

Junta Directiva de l'Obra
Arxiu Històric Menestralia
Joan Escalas Vicenç
A y B
Anna Moll
Joana Cartera
Daniel R.
Pere Siquier Alemany
Miquel Perelló Villalonga
Joan Pons Payeras
Miquel Pericás Bueno

ANUNCIANTS

Fènix Peninsular, S. A.
D'MIR, mobles - decoració
Restaurant - Bar Menestralia
MEIN, Comercial Servet

VA DE CONYES

- N'hi ha que pretenen de ser bons mallorquins però encara viuen a "Mi casita".
- Qui vol remolcar merda que vagi a ses rotes d'Es Llevant.
- A Búger només travelen ets gats.
- N'hi ha que confonen ets ous amb caragols i s'"apetito" amb sa petita.
- Més magre que ses festes de Sant Pere, què hi pot haver!
- A un penjat corda i a un negat aigua. Cordes en tenim, aigua és lo que ens manca.
- A Búger a partir de les nou fa bon festejar. Demenem-ho a ses parelles, que en aquesta hora surten a passejar.
- Diuen que mai moren batles. Es que hi ha està moribunb, hem arribat a un punt que un altre haurem de triar. Qui serà...? qui no serà...? tal volta sa clenxa ens farà.

Fenix Peninsular S. A.

PERE CAPO SALETAS

AGENT D'ASSEGURANCES COL·LEGIAT

Corta, 8 - 1.º - Tel. 54 09 29 - Sa Pobla

MOBLES - DECORACIO

Reyes Católicos, 49 a 51 - Ciutat
Mayor, 35 - Sa Pobla
Asalto, 34 - Sa Pobla

Restaurant = Bar
Menestralia

DIRECCIO: PERE ANTONI ALCINA JOVER

Carretera Palma - Alcudia, km. 36
Telèfon 51 61 95
Campanet - Mallorca

Plats típics
Especialitat en torrades
Banquets per a noces
Batetjos
Comunions

ACTIVITATS

Cada poble llaura el seu futur

OCTUBRE:

DIA 6: A les 7'30, inici del curs de llengua i cultura catalana, el qual es perllongarà tots els divendres a la mateixa hora. Les classes seran donades per En Rafel Horrach i Llabrés.
Tots els interessats procurin assistir a l'obertura de curs per a donar nom.

DIA 7: Inauguració de l'exposició de fotografia relacionada en la nostra vila; obra de l'alemany "Claus", actualment estiuellant a Búger.
A les 9'30, En Bartomeu Torrens, objector de consciència, parlarà damunt "La problemàtica actual de l'objecció de consciència". Presentarà l'acte En Pere Siquier Alemany.

DIA 11: A les 8, vespre, començament de les sessions setmanals de balls mallorquins, (al.lots, joves i adults). Coordina i dirigeix Na Francisca Martorel, Calarda.

DIA 19: Obertura del curset de solfeig,¹ a les 8'30, vespre. Serà impartit per En Bartomeu de Binissatí i en Bernadí Prom.

(1) Que servirà com a plataforma per a la futura "coral de Búger".

NOVEMBRE:

A principis de mes tindrà lloc una competició de billar. Organitzen Joan Hernández, Francesc Ferragut i Felip Gelabert.

DIA 18: TAULA RODONA, damunt l'ensenyament. Els components seran mestres de la localitat.

DESEMBRE:

Del 2 al 10: "I SETMANA CULTURAL"

(programa apart)

Nota: Durant aquesta setmana es farà una exposició d'obres confeccionades per artistes locals. Coordina Pere Siquier Alemany.

DIA 23: A les 9, inauguració de l'exposició-concurs de "neules" i targetes nadalenques, realitzades pels al.lots d'E. G. B.

Búger, octubre 1978

MEIN

JOCS PER A PARCS I JARDINS
APARATS PER A ESPORTS
MARQUESINES "PARKING"

DELEGACIO
COMERCIAL SERVET
Siete Esquinas, 15
Telèfon 21 43 79
Palma de Mallorca